

Oslo 01.07. 2016

Riksantikvaren

Att: Inger-Marie Olsrud

Dronningens gate 13

0152 Oslo.

inger.marie.aicher.olsrud@ra.no

Steinalteret på Dyste. Notat etter gjennomført tiltak:

Vi viser til vår Tilstandsvurdering av 11.08.2015, Befaringsnotat av 02.06.16 (IMO), og det gjennomførte tiltak i to perioder: 30.05 til 01.06 og 28.06 til 29.06 2016.

Dyste kirketuft

Alteret ferdig utbedret 29.06.16

Alteret på Dyste ble demontert den 30 mai 2016, med hjelp av Johan Dyste, hans traktor, og løftestropper. Alteret lente seg i østlig retning, var sterkt oppsprukket, og murverket under platen korresponderte ikke med platens hulkil, slik som avtegnet av Olaf Nordhagen i 1908. Under demontering var det åpenbart at hele alteret tidligere har vært murt med sementbasert mørtel. Også helt nede ved fundamentet. Det var riktignok noen spor etter kalkmørtelrester i forvitret pulverform (kalkfragmenter og grove sandpartikler), som lå løst på noen av steinene.

Tiltak:

Originale stein (i henhold til Nordhagens tegning) ble merket med kritt, skift for skift og stein for stein. (romertall for skift og tall for stein nr.)

Alterplaten ble løftet forsiktig bort ved hjelp av tre-kiler, løftestropper og traktor, lagt opp/ned på en pall. Store stein – etter at de var løsnet fra underlaget - ble skjøvet over, veltet på paller og kjørt bort fra arbeidsområdet med traktor og pallegaffel.

Under platen og mellom steinene var det betong. Denne ble meislet bort med en liten elektrisk meiselmaskin, håndholdt verktøy og kiler. Hvert skift, med de steiner som dette var bygd med, ble lagt på separate paller, opp/ned.

Hele alteret ble demontert ned til fundamentet.

Det var betong også mellom fundamentsteinene.

Dette ble meislet vekk og i sammen med jord fjernet mellom fundamentsteinene.

Nils Kr. Høien Nielsen meisler betong fuger og støp mellom steiner.

Betongavfall ble samlet i en potetkasse og fraktet bort.

Småstein og kult ble lagt mellom og avrettet på toppen uten mørtel.

Det ble kultet en liten ”renne” ut i nordøstlig retning.

Det nederste skiftet ble murt i en **NHL 5** mørtel i liggefuger rett på kultet underlag, og i stussfugene.

Det påfølgende skiftene ble murt med en **NHL 3,5** mørtel.

Fundamentet ferdig rensset for betong og jord. Steinsatt mellom større stein. Sett fra nord.

Fundamentet kultet. Sett fra nord.

En sprukken stein nevnt i Inger-Marie Olsruds befaringsnotat av 2 juni d.å. ble limt med **Akepox 2010.** (To-komponent epoxylim)

Denne befinner seg synlig øverst i nordvestre hjørne, under alterplaten.

Alle stein ble rengjort for betongrester og mose.

Hver stein ble ”gyset” med en fortyntet mørtel tilsvarende den vi murte med på liggefuger.

Spor i overflaten etter tidligere meddratte fuger samt organisk vekst på eksponerte flater har vi latt sitte igjen.

Puslespillet å få alterets murverk til å korrespondere med platens hulkiil, samtidig med at de avtegnede steinene fra Nordhagens tegning fra 1908 var retningsgivende, var tidvis utfordrende.

Gysing av stein til 2 skift. Nils Kr. H. Nielsen. Løftehjelp fra Johan Dyste sin traktor.

Ferdiglimt stein for øverste skift. Limt med Akepox 2010.

3 skift ferdig murt. Sett fra sørvest.

4 skift ferdig murt, klart for alterplaten.

Det var nødvendig med å tukte en av steinene for å kunne holde målene på murverket. Steinen ligger i 3 skiftet i nordøstre hjørne. Denne måtte vi hogge av ca. 5 cm. Merket med blå pil. Vi måtte hogge en ny kalkstein i øst. Denne kommer fra Bjørntvedtbruddet i Porsgrunn. Merket med blå pil.

Alteret sett fra Nord. Blå pil tuktet stein.

Alteret sett fra Øst. Blå pil ny stein.

Ferdig alter sett fra sør.

Fragmenter av kalk og sand.

Etter ferdigstillelse og opprydding fylte vi opp jord og gress fra gravearbeider i nærheten rundt alteret.

Det har medgått 93,5 timer til arbeidet inkl. dette notatet og reisetid.

I tillegg har vi hatt uvurderlig hjelp av Johan Dyste med sin traktor og gode humør. Og fått servert kaffe av Ane Dyste Dewisme.

Ferdigstilt alter med gress ved foten. Sett fra vest.

Arbeidet er utført av Nils Kr. H. Nielsen og undertegnede.

Med vennlig hilsen

Terje Berner
T. Berner & Co A/S
terje@t-berner.no
tel: 911 906 368